

CLASICI AI LITERATURII UNIVERSALE

JANE AUSTEN

Mândrie
și prejudecată

Traducere din limba engleză de
ANCA FLOREA

Prefață de
DAN GRIGORESCU

CORINT

CUPRINS

<i>Prefață</i> de Dan Grigorescu	5
<i>Tabel cronologic</i>	14
PARTEA ÎNTÂI	17
PARTEA A DOUA	139
PARTEA A TREIA	235

PREFAȚĂ

Le e greu cititorilor, chiar și celor mai atenți, să descopere în cărțile scrise de Jane Austen vreun semn care să dovedească foarte limpede că ele sunt contemporane cu operele marilor romantici englezi. Când apăreau, între 1811 și 1816, cele patru romane publicate antum, *Rațiune și simțire*, *Mândrie și prejudecată*, *Mansfield Park* și *Emma*, vedeau lumina tiparului *Hanul Kubla* al lui Coleridge, *Excursia* lui Wordsworth, *Crăiasa Mab* a lui Shelley, primele cânturi din *Childe Harold*, *Mireasa din Abydos*, *Corsarul* și *Ghiaurul* ale lui Byron. Toate erau poeme, toate aveau să reprezinte momente de culme ale romantismului european. Pe când romanele recente erau, cu puține excepții, lipsite de valoare, autorii lor nedepășind condiția unor epigoni ai sentimentalismului lui Richardson sau ai „romanului gotic”, ambele aceste direcții, care dăduseră, în secolul al XVIII-lea, o puternică personalitate literaturii engleze, mărturisindu-și epuizarea în primii ani ai secolului următor, deveneau simple formule manieriste.

O editură foarte harnică de pe atunci, Minerva Press, a publicat, între 1770 și 1810, nu mai puțin de 773 de romane; titlurile cele mai reprezentative sunau astfel: *Nenorocirile unei moștenitoare bogate*, *Mireasă, dar nu soție*, *Tâlharul negru*, *Misteriosul baron*, *Camera morții*, *Omucidere*, *Vrăjitoarea germană*, *Ororile de la abația Oakendale...*¹ Se înțelege, cărțile acestea își aveau publicul lor, iar editorii nu îndrăzneau să contrarieze gustul cititorilor deprinși cu efectele spectaculoase — deși devenite, cu timpul, previzibile — ale romanului gotic. Scriitorii importanți ai primei jumătăți a secolului al XIX-lea — de pildă Leigh Hunt, De Quincey, Macaulay, Shelley — își aduceau aminte că, în adolescență, fuseseră cititori pasionați ai acestui gen de literatură și că împrumutaseră carte după carte de la una dintre numeroasele biblioteci publice înființate de Minerva în orașele Angliei. Nu poate fi ignorat, desigur, nici aspectul financiar al raporturilor dintre scriitorii și editorii lor: registrele comerciale

¹ Vezi Edgell Rickword, în Boris Ford (ed.), *The Pelican Guide to English Literature*, vol. V, Harmondsworth, 1967, p. 24.

ale Minervei consemnează plata drepturilor de autor ale unor romancieri, în sumă de 5 lire sterline¹ (cifra și mai grăitoare, dacă e comparată cu cele 2.500 de lire primite de Byron pentru *Don Juan*). Nu e de mirare că scriitorii nu socoteau că ar fi avut de ce să facă eforturi prea mari și să piardă prea mult timp cu încercările de a introduce inovații în desfășurarea acțiunii sau în portretele personajelor. De vreme ce și editorii, și cititorii erau mulțumiți cu forma atât de obișnuită a romanului, încât se puteau tipări atât de multe volume cu un conținut și o formă foarte asemănătoare, ce motiv ar mai fi avut să se trudească să scrie altfel? Așa încât era firesc să se fi ajuns la o repetare neconținută, uneori până la detaliu, a intrigii, a înfățișării eroilor, a recuzitei și a stilului narativ.

Destinul celei dintâi cărți scrise de Jane Austen este elocvent în această privință. La început, ea s-a intitulat *Prime impresii* și le fusese citită în 1797 de tânăra scriitoare părinților și fraților ei. Tatăl său, persoană cultivată după standardele vremii, i-a trimis textul editorului Cadell care însă l-a respins, considerându-l „neinteresant”². Jane îl încheiase în această primă formă cu un an înainte, în 1796, când avea 21 de ani³; poate că și vârsta ei fusese o cauză a neîncrederii editorului. Mai sigur este însă că romanul nu fusese acceptat pentru că nu era conceput ca o carte menită să se adreseze unui public larg și, astfel, nu-i aducea editorului un venit sigur. Jane Austen nu s-a lăsat învinsă: a revizuit migălos forma inițială și, în cele din urmă, a reușit să-și publice romanul. Dar aceasta avea să se întâmple după șaisprezece ani, în 1813. Între timp, ea își făcuse un nume: îi apăruse o altă scriere, al cărei succes îi surprinsese pe editorii cu vederi conservatoare, de felul domnului Cadell. Era un roman epistolar — *Rațiune și simțire* —, pe care, într-o primă formă, purtând titlul *Elinor și Marianne*, li-l citise celor din familie în toamna lui 1795⁴; dar atunci nu fusese decât o înșiruire de întâmplări nelegate între ele, mai curând un plan abia schițat al viitorului roman⁵. Va începe să lucreze mai temeinic în 1797, după eșecul celuiilalt roman.

¹ E. Rickword, *op.cit.*, p. 23.

² A. Wright, *Jane Austen's Novels: A Study in Structure*, Londra, 1953, p. 69; cf. A.T. Burgess, *Jane Austen*, New York, 2000, p. 131.

³ Era născută la 16 decembrie 1775, al șaptelea din cei opt copii ai reverendului George Austen și ai soției sale, Cassandra, descendentă a unei familii de vază: un strămoș fusese lord-primar al Londrei, un altul îl găzduise pe regele Charles I în timpul războiului cu Parlamentul dintre anii 1640–1648.

⁴ Vezi D.W. Harding, în Boris Ford (ed.), *op.cit.*, p. 23.

⁵ Vezi Marghanita Laski, *Jane Austen and Her World*, Londra, 1969, p. 49.

Dar și *Rațiune și simțire* avea să aștepte mulți ani până să vadă lumina tiparului: „A fost un adevărat miracol că s-a găsit un editor care, în 1811, s-a hotărât să publice cartea unei necunoscute, o carte ce nu semăna deloc cu romanele preferate pe atunci de public: nu avea nici intriga foarte complicată, nici aparițiile senzaționale ale unor personaje misterioase, nici atmosfera uneori lugubră a epigonilor romanului gotic. Surprinzător cum povestea simplă și omenească a unei familii destul de oarecare, trăind întâmplări obișnuite, relatate pe un ton calm și câteodată ironic, i-a cucerit imediat pe editori.”¹

Ațiunea se petrece într-o lume unde nu sunt castele cu coridoare secrete, bântuite de strigoi, și nici nu se pun la cale feroasele răzbunări ale romanului gotic. Dramele pe care le trăiesc personajele sunt câteva banale chestiuni de moștenire și nefericirile unor domnișoare sărace de provincie, cărora împrejurările potrivnice nu le îngăduie să se mărite. Una dintre ele, Elinor, întrupare a *rațiunii*, îndură cu demnitate și discreție loviturile soartei; cealaltă, Marianne, este însăși *sensibilitatea*, supraviețuind cu greu după ce află de necredința celui pe care și-l visa ca soț. Nici o intervenție supranaturală nu se produce în povestea celor două surori: destinul lor e hotărât de un cod moral ce apără valorile fundamentale — cinstea, încrederea în puterea dreptății, fidelitatea față de instituția sacră a familiei... Erau preceptele definitorii ale unei vremi mai vechi, ale „epocii augustane” de la începutul secolului al XVIII-lea, ilustrată de personalități de statura unui Pope, Addison sau Steele. De aceea, este un loc comun în textele de istorie a literaturii engleze afirmația potrivit căreia „Jane Austen a adus din nou în actualitate viziunea literaturii augustane”².

Dar unul dintre elementele centrale ale romanului „neo-augustanei” Jane Austen³ va caracteriza secolul al XIX-lea, el apărând cu totul episodic în literatura primelor decenii ale secolului anterior: puterea malefică a banului. Soarta celor două surori e hotărâtă, în bună măsură, de testamentul tatălui lor, domnul Dashwood, care își lăsase averea fratelui lor vitreg, făptură lacomă și meschină, din cauza căreia Elinor și Marianne vor avea de înfruntat crunta sărăcie. John, flugturaticul iubit al surorii mai mici, o va părăsi pe aceasta pentru a se însura cu o fată bogată. Nenorocirile pe care le aduce cultul banului, urâțirea sufletului sub

¹ Vezi A.T. Burgess, *op.cit.*, p. 92.

² Vezi, de pildă, Alastair Fowler, *A History of English Literature*, Cambridge (Mass.), 1991, p. 280.

³ Definită astfel de M.I. Coburn, *The Augustans*, Londra, 1986, p. 76.

înfrâurirea dorinței de înavuțire constituie teme ce aveau să fie amplu dezvoltate de generația lui Dickens și a lui Thackeray și reluate de mulți romancieri ai epocii victoriene.

Surorile Dashwood „alcătuiesc împreună un autoportret”, va mărturisii Jane într-o scrisoare datată la scurt timp după apariția cărții. Și va continua: „Eu sunt și Elinor, și Marianne. Dar, sincer vorbind, prețuiesc mai mult însușirile cumpănitei Elinor, decât pe cele ale surorii sale mai mici, pe care nefericirea o poate doborî; ea își plânge durerea cu glas tare și vrea să ia toată lumea părtașă la amărăciunile ei. Am încercat să mă înfățișez aici pe mine însămi, pe cea care aș vrea să-și păstreze dreapta judecată și pe cealaltă, pe care s-ar cuveni s-o tămăduiesc de toate cusururile, dar să-i păstrez neatinsă sensibilitatea, fără de care o ființă omenească nu poate trăi cu adevărat.”¹

Vechiul ideal al rațiunii atotputernice și al stăpânirii emoțiilor între hotarele stabilite de dreapta judecată reprezenta una dintre componentele principale ale programului teoretic al opoziției față de romantism. O dovedeau polemicele susținute în paginile unor reviste de prestigiu ale vremii, cum erau *Blackwood's* sau *The Quarterly Review*. Fără să fi părut că preluase ideile acestor publicații care vizau, de altfel, cu precădere teritoriul politicului, Jane Austen adera la principiile „emoțiilor stăpânite de rațiune”, principii care stăteau drept temei al gândirii unor poeți ce aveau să fie discutați de istoricii literari ca reprezentanți ai *neoclasicismului* de la răspântia secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea. Pe unul dintre ei, George Crabbe, foarte respectat pe atunci în cercurile intelectuale, și-l alesese ca magistru tânăra scriitoare: i-a trimis manuscristele cărților ei și i-a urmat cu pietate sfaturile care, nu o dată, au condus la modificări importante — introducerea unor episoade, eliminarea unor capitole întregi, retușarea unor portrete ale personajelor principale (biografii au și alte dovezi ale mării ei admirații față de Crabbe: ani în șir, Jane Austen a visat să se mărite cu el).²

Nu încapă îndoială însă că nu numai influența lui Crabbe a condus-o pe tânăra scriitoare spre o proză pe care istoricii literari de mai târziu o vor numi „apolinică”: prin temperament — așa cum s-a văzut că recunoștea ea însăși —, era mai aproape de Elinor și de echilibrul sufletesc al acesteia. Dar e tot atât de adevărat că privirea ei atentă putea să observe limitele acestui personaj al său și, pe de altă parte, să

¹ Scrisoare către Cassandra Austen, sora mai mare a scriitoarei; cf. A.T. Burgess, *op.cit.*, pp. 78–79.

² Vezi D.W. Harding, *op.cit.*, p. 41.

descopere calități ale sensibilei Marianne căreia, cu toate stângăciile ei, îi arăta înțelegere și simpatie în unele episoade ale cărții. Fiindcă ea nu credea că *sensibilitatea* ar putea fi confundată cu *sentimentalismul*.

Această distincție a fost stabilită și mai limpede în *Mândrie și prejudecată*. Într-o acțiune negreșit mai complicată, scriitoarea demonstrează că poate ridiculiza excesele de sensibilitate, fără să pună la îndoială autenticitatea acelor trăsături de caracter care le declanșează; arată chiar multă bunăvoință față de cei croiți sufltește altfel. A trebuit să treacă multe decenii până când comentatorii scrierilor ei să-și dea seama că Jane Austen fusese o femeie a cărei putere de a se stăpâni ascundea o mare vitalitate și că făptura ei sufltească fusese modelată de o solidă cultură. Calitatea ei precumpănitoare, așa cum o pune în evidență acest roman, e capacitatea de a păstra un desăvârșit echilibru între episoadele amuzante și cele care stau sub semnul seriozității morale (fără să-i îngăduie acesteia să ia un ton moralizator); în același timp, critica a ajuns la concluzia că ea a știut să le transmită această seriozitate și cititorilor cărții.¹ Ciudat este că atâta vreme o asemenea însușire a putut fi trecută cu vederea și că opera ei a fost discutată ca și cum nu ar fi oferit altceva decât niște agreabile studii de caracter și schițe ale convențiilor unei societăți ai cărei reprezentanți trăiesc o existență plină de strălucire, dar de o exasperantă superficialitate. În această lume a unor vestimentații și arhitecturi a căror eleganță era celebră în întreaga Europă, Jane Austen a știut să deslușească unele drame adevărate și resorturile lăuntrice care le declanșaseră.

Foarte des i s-a reproșat scriitoarei că nu s-a arătat interesată de marile evenimente contemporane cu acțiunea din *Mândrie și prejudecată*, înțelegându-se prin aceasta, în primul rând, războaiele napoleoniene.² Învinuire neîntemeiată: în realitate, în această carte — ca, de altminteri, în toate romanele scriitoarei — se conturează foarte precis efectul istoriei asupra vieții unor oameni cât se poate de obișnuiți. Asemenea lui Julien Sorel din stendhalianul *Roșu și negru*, George Wickham din *Mândrie și prejudecată* alege cariera armelor nu din pasiune, ci din convingerea că ea îi asigură un statut social superior oricărei alte profesii din acea vreme. Ca și Sorel, el provine dintr-o familie modestă (tatăl său fusese administrator al unor domenii nobiliare), iar uniforma de ofițer îi dădea senzația că reușise să evadeze din clasa lui socială și

¹ Vezi A.T. Burgess, *op.cit.*, p. 201.

² Vezi, de pildă, Kate și Paul Rague, *Jane Austen*, 1914; R. Brimley Johnson, *Jane Austen*; cf. Sandra Jackson, *Jane Austen's Prose*, Londra, 1996, p. 102.

că îi deschidea perspectiva unei ascensiuni — care în cazul său însemna, pur și simplu, parvenire: Wickham nu are nici o ezitare de natură morală și e gata să folosească orice mijloace — inclusiv minciuna — pentru a-și atinge țelul. În alte romane scrise de Jane Austen, destinele personajelor sunt, de asemenea, influențate (e drept, nu întotdeauna direct) de evenimentele istoriei: în *Mansfield Park* sau în *Persuasiune*, de pildă, tinerii ofițeri de marină se tem că războiul s-ar putea încheia și atunci ei ar rămâne pe țărm, pierzându-și astfel soldele pe care le primeau cât erau pe mare și, mai mult decât atât, nu ar mai putea face avere din vânzarea mărfurilor aduse ca „pradă de război” din ținuturile îndepărtate. Iar în *Emma* — care va apărea la trei ani după *Mândrie și prejudecată* —, războiul este un subiect ce revine adesea în dialogurile dintre personaje.

Aceste referiri la evenimentele istoriei contemporane constituie însă doar o mică parte a argumentelor cu care Jane Austen susținea că personajele ei — și, se înțelege, ea însăși — erau preocupate de chestiunile importante ale societății engleze. Precumpănitoare sunt, e adevărat, dovezile unei preocupări consecvente de a descoperi temeiurile morale ale raporturilor sociale și, implicit, concluzia pe care o schițează, comentând întregul context social al epocii prin intermediul întâmplărilor povestite în roman, al experiențelor trăite de personaje: „În ciuda modului în care așteaptă de la cititorii săi o înțelegere morală și un bun-gust la fel de precise ca ale ei însăși, era departe de a se simți în largul ei într-o societate ale cărei standarde părea a le accepta.”¹ E adevărat că romanele ei — mai ales *Mândrie și prejudecată* — au avut un mare succes: se spune că Prințul Regent, viitorul rege George al IV-lea, era un mare admirator al acestor cărți și se citează cazuri ale unor tineri intelectuali din provincie care plecau la Londra (uneori drumul dura câteva zile) numai ca să-și procure cărțile ei. Pe de altă parte, în familia Austen domnea o atmosferă plină de afecțiune: corespondența dintre Jane și frații ei (în special cea cu Cassandra) este o mărturie elocventă a acestor relații de mare gingășie. Cu toate acestea, opera ei lasă a se desluși, câteodată foarte explicit, alții într-un chip mai subtil, cât de slabe îi erau speranțele ca lumea în mijlocul căreia trăia să adopte standardele ei morale, să-i împărtășească bunul-gust și să fie animată de aceeași aspirație la marea cultură. Posibilitatea de a avea o părere nu tocmai favorabilă despre cei de care cineva e legat prin sentimente

¹ Vezi D.W. Harding, *op.cit.*, p. 53.

afectuoase e clar afirmată în *Mândrie și prejudecată*, cu aerul că ea ar fi, de fapt, un loc comun.

Ea se regăsește, de pildă, într-una dintre acele replici abia schițate, dar cu imense implicații, pe care Jane Austen le ascunde printre cele cu aparență banală sau chiar trădând o anume bunădispoziție, pe care Elizabeth le rostește în discuțiile cu sora sa, Jane: ea îi mărturisește că „sunt puțini oameni pe care îi iubește cu adevărat și încă și mai puțini cei despre care are o părere bună”. Un conflict al valorilor dintre eroină și cei mai apropiați de ea — conflict mut și, în general, cunoscut numai de eroină însăși — este, de altfel, o parte esențială a intrigii tuturor romanelor scrise de Jane Austen; și, cum personajul central — în bună măsură autobiografic — e legat printr-o afecțiune adevărată de cei din preajmă, tensiunea aceasta dramatică este una interioară. În toate romanele ei, Jane Austen îi atribuie eroinei centrale evidente trăsături autoportretistice și, în maniera narațiunii clasicizante, îi conferă rolul unui *raisonneur*; și întotdeauna tema ei principală de reflecție este necesitatea de a păstra sentimente de afecțiune față de cei ale căror idei morale nu coincid cu ale sale. În *Mândrie și prejudecată*, Elizabeth este aceea căreia i se atribuie un asemenea rol: ea meditează la căsătoria prietenei sale, Charlotte, cu domnul Collins, căsătorie încheiată din rațiuni practice, și nu poate să creadă că, pentru unele avantaje materiale, cineva își sacrifică sentimentele. Pe de altă parte, ea îi rămâne prietenă (cu toate că nu-i trece cu vederea concesii pe care le face convențiilor sociale) și îi admiră puterea de a-și controla reacțiile față de un soț greu de suportat și față de protectoarea lui, aroganta lady Catherine de Bourgh.

Idealul dragostei sincere și statornice este elementul central al rânduielilor morale pe care le respectă Jane Austen; dar scriitoarea se dovedea a fi reticentă în privința atracției erotice: nu o contesta, nu o condamna, o considera o fațetă a dragostei, dar nu insista asupra ei. Modelul ei a rămas întotdeauna Elinor, fata care își controla cu luciditate pornirile, dar care, în același timp, era departe de a fi pudibondă sau pedantă: ca și Emily Dickinson, câteva decenii mai târziu, Jane Austen nu s-a măritat, pentru că nu a avut curajul să-și mărturisească iubirea, dar, ca și poeta americană, nu a ajuns niciodată să aibă o mentalitate de fată bătrână. Dimpotrivă, privea cu un surâs înțelegător abaterile de la convențiile morale, luându-le așa cum erau, ceea ce „șoca și continuă să șocheze mințile fetelor bătrâne, deopotrivă pe cele ale bărbaților și ale femeilor”¹. Doamnele din lumea bună se socoteau obligate să se

¹ Vezi D.W. Harding, *op.cit.*, p. 55.

indigneze public de asemenea rele moravuri; ceea ce o amuza pe Jane care, în câteva scrisori, le ridiculiza pe „moralistele de ocazie”¹.

Obiectivitatea judecății devine posibilă, în pofida presiunii exercitate de sistemul de valori apărat de societate. Într-o atmosferă în care indiferența reciprocă e considerată o formă elementară a politetii, adevăratele sentimente ale fiecăruia față de principalele probleme ale vieții se pot manifesta în voie, fără ca altcineva să arate nici cel mai mic interes față de ele. Cu cât surorile din *Rațiune și simțire* sau cele din *Mândrie și prejudecată* sunt mai strâns atașate una de alta, cu atât reticențele reciproce sunt mai mari. Iar când soții Gardiner, unchiul și mătușa eroinei principale, Elizabeth Bennet, observă cu uimire atenția pe care i-o arăta domnul Darcy nepoatei lor, ea evită orice discuție pe acest subiect și se retrage grăbită în singurătate, deși recunoaște că nu are de ce să se teamă de indiscreția binevoitoare a rudelor sale. „Jane Austen — conchide unul dintre cei mai atenți comentatori ai operei ei — exagerează și idealizează convențiile societății contemporane”²; dar e limpede că judecata căreia eroinele sale supun aceste convenții (adesea condamându-le) poate să dobândească o formă șocantă, cu toate că ele păstrează o aparentă atitudine indulgentă. Se creează astfel o tensiune dramatică între sentimentele personajelor care întrupează bunul-gust, pe de o parte, și, pe de alta, spiritul lor lucid de observație, descoperind defectele ființelor de care sunt atașate sentimental. Ironiile — deliberate sau intenționate — ale scriitoarei pun în evidență dilema unei femei sensibile și inteligente, care își dă seama că trebuie să se împace cu mediocritatea morală și intelectuală a unei lumi de care e dependentă și a unor ființe legate de ea printr-o profundă afecțiune.

Majoritatea istoricilor literari englezi din secolul al XX-lea au vorbit despre cărțile scrise de Jane Austen la cumpăna secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea ca despre niște anticipări ale romanului psihologic realist modern. În prima jumătate a secolului al XIX-lea, i s-a reproșat, uneori, că lumea în care trăiesc personajele sale e prea îngustă pentru a îngădui declanșarea unor mari drame.³ Surprinzătoare naivitate a unor critici care cunoșteau, cu siguranță, succesul pe care îl avuseseră *Moll Flanders*

¹ Vezi Marghanita Laski, *op.cit.*, p. 49.

² Vezi D.W. Harding, *op.cit.*, p. 57.

³ Printre cei care au formulat asemenea critici, A.T. Burgess (*op.cit.*, pp. 79–80) îi citează pe Robert Williams (autor al unui articol din 1839), Th. Michelson (1846), Edward Joseph Paulsen (1850), nici unul dintre aceștia nefiind vreun nume important în literatura vremii.

al lui Defoe, personajele romanelor lui Sterne, Fielding sau Richardson, căci ei erau martori ai marelui interes stârnit de eroii primelor romane dickensiene și realizau că intensitatea dramei trăite de ei nu avea nici o legătură cu lărgimea orizontului existenței lor, că mai toți trăiau într-un mic târg de provincie sau într-un cartier sărac, despărțit de restul orașului prin bariere sociale greu de trecut. Universul personajelor create de Jane Austen e cel în care ea însăși trăia și unde se simțea în largul ei: detesta marele oraș și, după un drum la Londra, unde rămăsese câteva zile, îi scria surorii ei, Cassandra, că nu s-ar fi putut împăca niciodată cu viața de acolo.

Oamenii din romanele sale erau cei din târgurile în care trăise și unde se simțise în largul ei (Winchester, orașul ultimelor ei luni de viață, va apărea sub denumirea de Barchester în ciclul de romane publicate, după câteva decenii, de Anthony Trollope și ai căror eroi seamănă foarte bine cu cei din romanele predecesoarei lui). Cu Jane Austen, romanul european ajungea într-un punct de unde i se deschideau perspective neștiute până atunci. S-a spus despre cărțile ei că reprezintă „o artă a perfecțiunii clasice”¹: ele satisfac exigențele intelectuale ale cititorului. Dar, conchidea unul dintre cei mai importanți istorici ai literaturii engleze, francezul Louis Cazamian, „ea a știut să nu facă din această calitate intelectuală o preocupare ostentativă a romancierului”². Dimpotrivă, ideile se transmit imediat, cu o mare naturalețe și simplitate: „Claritatea cu care știe să deslușească tot ce gândesc cei din preajma ei este și claritatea unei fraze ce are marea însușire de a i se transmite fără obstacole cititorului. O citești pe Jane Austen nu numai cu o mare desfătare a intelectului, dar și a poftei de a cunoaște viața afectivă, ca și aventurile pline de farmec, adesea amuzante, ale personajelor.”³ Jane Austen a fost, fără îndoială, o scriitoare care, fără să se lase învinsă de pretențiile comerciale ale editorilor interesați să satisfacă gustul publicului, nu și-a neglijat cititorii.

DAN GRIGORESCU

¹ Alastair Fowler, *op.cit.*, p. 282.

² Émile Legouis, Louis Cazamian, *A History of English Literature*, Londra, 1971, p. 964.

³ *Ibidem.*

— Desigur, ar fi mult mai indicat să așteptăm până când Jane se va însănătoși, iar până atunci, cu siguranță, căpitanul Carter se va întoarce la Meryton. Și, după balul *dumneavoastră*, adăugă ea, am să insist ca și dânsii să dea unul. Am să-i spun colonelului Forster că ar fi rușinos dacă nu ar face așa ceva.

Apoi, doamna Bennet și fiicele sale plecară, iar Elizabeth se întoarse de îndată lângă Jane, lăsându-le pe cele două doamne și pe domnul Darcy să comenteze în voie comportamentul ei și al rudelor sale. Pe cel din urmă însă, nu-l putură convinge să le susțină comentariile la adresa ei, în ciuda observațiilor răutăcioase ale domnișoarei Bingley în privința *ochilor frumoși*.

CAPITOLUL X

ZIUA TRECUTĂ APROAPE LA FEL CA ȘI CEA DE DINAINTE. Dimineața, doamna Hurst și domnișoara Bingley petrecură câteva ore împreună cu bolnava, care continua, deși destul de încet, să se refacă, iar seara, Elizabeth se alătură grupului din salon. Masa de „100” dispăruse. Domnul Darcy scria o scrisoare, iar domnișoara Bingley, care stătea alături de el, îi urmărea fiecare mișcare, distrăgându-i atenția în nenumărate rânduri cu mesaje pentru sora lui. Domnul Hurst și domnul Bingley jucau pichet, iar doamna Hurst le urmărea jocul.

Elizabeth își luă ceva de brodat, părându-i-se amuzant să observe în liniște ce se petrecea între domnul Darcy și însoțitoarea sa. Laudele ei neconținute fie pentru scrisul lui, fie pentru simetria rândurilor, fie pentru lungimea scrisorii și perfectă răceală cu care erau primite aceste complimente construiau un dialog ciudat și se potriveau perfect părerii pe care Elizabeth o avea în legătură cu fiecare dintre cei doi.

— Cât de încântată va fi domnișoara Darcy să primească această scrisoare!

El nu răspunse.

— Scrieți neobișnuit de repede.

— Vă înșelați. Scriu destul de încet.

— Cât de multe scrisori cred că aveți ocazia să scrieți pe parcursul unui an! Și scrisori de afaceri, de asemenea! Cred că sunt destul de neplăcute.

— Atunci e foarte bine că ele intră în grija mea și nu a dumneavoastră.

— Vă rog, scrieți-i surorii dumneavoastră cât de tare îmi doresc s-o văd.

— I-am mai scris o dată, așa cum mi-ați cerut.

— Mă tem că nu vă place pana de scris, dați-mi voie să mă uit la ea. Mă pricep foarte bine să pregătesc o pană de scris.

— Vă mulțumesc, dar obișnuiesc să mi-o pregătesc singur.

— Cum reușiți să scrieți atât de drept?

El tăcu.

— Scrieți-i surorii dumneavoastră că am fost încântată să aflu despre ce progrese remarcabile face la harpă și, rogu-vă, amintiți-i că m-am îndrăgostit efectiv de modelul ei minunat de măsuță, pe care l-am găsit infinit superior celui făcut de domnișoara Grantley.

— Oare îmi îngăduiți să amân extazul dumneavoastră până la următoarea scrisoare? În epistola de față nu am suficient loc și pentru această onoare.

— Vai, nu are nici o importanță! Am s-o văd oricum în ianuarie. Dar întotdeauna îi scrieți epistole atât de lungi și de fermecătoare, domnule Darcy?

— De obicei sunt lungi, însă nu eu sunt în măsură să stabilesc dacă sunt și fermecătoare.

— Din punctul meu de vedere, este o regulă: cine are ușurința de a scrie o epistolă lungă nu poate scrie prost.

— Caroline, asta nu e un compliment pe care să i-l faci lui Darcy, interveni fratele ei, pentru că el chiar *nu* scrie cu ușurință. Își studiază cu mare atenție fiecare cuvânt, nu-i așa, Darcy?

— Felul meu de a scrie e foarte diferit de al tău.

— Vai! strigă domnișoara Bingley. Charles are cel mai neglijent scris cu putință. Scrie cuvintele numai pe jumătate, iar în rest le mângălește.

— Ideile îmi zboară atât de repede, că nici nu mai am timp să le exprim, ceea ce înseamnă că, de multe ori, scrisorile mele nu le transmit nici o idee persoanelor cu care corespundez.

— Modestia dumneavoastră, domnule Bingley, spuse Elizabeth, dezarmează orice încercare de reproș.

— Nimic nu poate fi mai înșelător, spuse Darcy, decât o falsă modestie, care demonstrează, adesea, nepăsare față de părerea celorlalți sau, câteodată, o laudă de sine indirectă.

— Și în care dintre cele două cazuri ai include ultima *mea* dovadă de modestie?

— Laudă indirectă. Ești mândru de deficiențele tale la scris, întrucât consideri că pornesc de la o rapiditate în gândire și o neglijență în execuție, care, dacă nu pot fi demne de stimă, pot fi cel puțin foarte interesante. Calitatea de a face totul rapid este foarte prețuită de cel ce o posedă, fără să acorde atenție însă imperfecțiunii realizării. Azi de dimineață, când i-ai spus doamnei Bennet că, dacă te-ai decide să părăsești domeniul Netherfield, ai pleca în cinci minute, probabil că intenționai un fel de panegiric, aducând un elogiu propriei persoane. Și totuși, ce găsești că ar fi de laudă într-o grabă care ar lăsa treburi importante nefăcute și n-ar aduce nici un beneficiu ție sau altcuiva?

— Vai! exclamă Bingley. Asta e prea mult: să-ți amintești în pragul serii de toate lucrurile prostești spuse de dimineață! Și totuși, pe onoarea mea, consideram atunci că tot ce spuneam despre mine era adevărat — și la fel cred și acum. Poți spune, măcar, că nu mi-am asumat inutil rolul de persoană grăbită, doar ca să mă laud în fața doamnelor.

— Știu că așa ai gândit. Dar nu pot crede sub nici o formă c-ai putea pleca într-o asemenea grabă. Purtarea ta, la fel ca a oricărui om pe care-l cunosc, ar depinde de împrejurări, iar dacă un prieten ți-ar spune, în vreme ce încalceci în șa: „Bingley, ar fi bine să mai stai până săptămâna viitoare”, probabil că ai mai sta și nu ai pleca. Și, dacă ți-ar mai spune o vorbă, probabil că ai mai sta încă o lună.

— Prin toată această pledoarie, interveni Elizabeth, n-ați făcut decât să dovedești faptul că domnul Bingley nu și-a ridicat

suficient în slăvi propria fire. Dumneavoastră l-ați lăudat acum mai mult decât a făcut-o el însuși.

— Vă sunt peste măsură de îndatorat, spuse Bingley, că transformați vorbele prietenului meu într-un compliment la adresa temperamentului meu blând. Mă tem însă că le dați acestor lucruri un sens pe care prietenul meu nu-l avea în intenție. Cu siguranță că el ar avea o părere mai bună despre mine, într-o asemenea circumstanță, dacă aș respinge, pur și simplu, invitația și aș încăleca degrabă.

— Consideră, așadar, domnul Darcy că nesăbuinta celei dintâi hotărâri a dumneavoastră ar putea fi compensată de încăpățănarea cu care o susțineți?

— Pe onoarea mea, n-aș putea da o explicație prea exactă. Darcy ar trebui să-și susțină punctul de vedere.

— Vă așteptați ca eu să dau socoteală pentru opinii pe care mi le atribuiți, dar pe care eu nu le-am recunoscut niciodată. Să presupunem că lucrurile stau așa cum le prezentați dumneavoastră, domnișoară Bennet. Însă nu trebuie să uitați că prietenul, despre care am spus că îi dorește celuilalt întoarcerea din drum și amânarea planului, n-a făcut decât să dorească lucrul acesta și i l-a cerut, fără să ofere vreun alt argument.

— Nu poate fi un merit personal pentru dumneavoastră faptul că cedezi atât de ușor încercării unui prieten de a te *convinge*.

— A ceda fără convingere nu poate fi un compliment pentru înțelegerea nici unuia dintre ei.

— Mi se pare, domnule Darcy, că nu acordați nici o însemnătate influenței pe care o au prietenia și afecțiunea. Considerația față de un anumit solicitant te poate face, de multe ori, să cedezi unei cereri, fără să aștepti argumente care să te convingă. Nu vorbesc în mod special despre un caz anume, cum ar fi cel pe care vi l-ați imaginat în legătură cu domnul Bingley. Poate ar fi mai indicat să așteptăm să apară o împrejurare concretă, înainte de a pune în discuție discreția comportamentului său. Dar, în general, în cazuri obișnuite între prieteni, dacă unul i-ar cere altuia să renunțe la o hotărâre care nu are prea mare importanță,

ați avea o părere proastă despre acea persoană care cedează rugăminții, fără să aștepte să fie convins?

— Nu ar fi, oare, indicat, înainte de a aborda acest subiect, să stabilim cu mai mare precizie gradul de importanță pe care-l putem atribui cererii respective, ca și gradul de intimitate ce există între cele două părți?

— Fără îndoială, interveni Bingley, să auzim toate detaliile și să nu uităm înălțimea și lățimea lor comparativă, căci acestea, domnișoară Bennet, ar putea avea mai multă greutate în discuția noastră, decât v-ați putea imagina dumneavoastră. Vă asigur că, dacă Darcy n-ar fi un om atât de înalt în comparație cu mine, nu i-aș purta atâta respect. Vă mărturisesc că eu personal nu cunosc persoană mai îngrozitoare decât Darcy, în anumite circumstanțe și în anumite locuri, mai cu seamă la el acasă și în mod special dacă e duminică și nu are nimic de făcut.

Domnul Darcy zâmbi. Elizabeth avu totuși impresia că se simțea mai degrabă jignit și de aceea se strădui să nu râdă. Domnișoara Bingley, deranjată peste măsură de afrontul pe care-l suferise Darcy, își certă fratele pentru absurditățile spuse.

— Îți înțeleg intenția, Bingley, zise prietenul său. Nu-ți plac discuțiile și urmărești să îi pui capăt și acesteia.

— Poate că aveți dreptate. Discuțiile se aseamănă prea mult cu disputele. Dacă tu și domnișoara Bennet o s-o amânați pe-a voastră până când ies eu din cameră, vă voi fi recunoscător. Pe urmă, puteți spune ce vreți despre mine.

— Ceea ce-mi cereți, spuse Elizabeth, nu e un sacrificiu pentru mine, iar domnul Darcy ar face mult mai bine să-și termine scrisoarea.

Domnul Darcy îi urmă sfatul, continuând să-și scrie epistola.

După ce termină ce avea de făcut, le rugă pe domnișoara Bingley și pe Elizabeth să-i facă onoarea de a cânta ceva. Domnișoara Bingley se îndreptă grăbită către pian și, după ce o invită politicos pe Elizabeth să cânte prima, lucru pe care aceasta îl refuză cu aceeași politețe, dar și cu mai multă hotărâre, se așeză ea însăși.

În timp ce doamna Hurst cânta împreună cu sora ei, Elizabeth, care răsfoia niște partituri aflate pe pian, nu putu să nu remarce cât de des o fixa cu privirea domnul Darcy. Cu greu s-ar fi putut gândi că putea deveni obiectul admirației unui bărbat atât de important, însă mult mai neobișnuit ar fi fost dacă el ar fi privit-o doar fiindcă n-o plăcea. Își închipui, în cele din urmă, că îi atrăsese atenția, conform ideilor lui, doar prin faptul că era ceva în felul ei de-a fi cu mult mai nepotrivit și mai condamnabil decât la oricare altă persoană prezentă. Această presupunere nu o îndureră. Îi plăcea prea puțin, ca să-i pese de aprobarea lui.

După câteva cântece italienești, domnișoara Bingley schimbă ritmul cu o veselă melodie scoțiană. Curând după aceea, domnul Darcy, apropiindu-se de Elizabeth, îi spuse:

— Domnișoară Bennet, nu vă surâde ideea să profitați de o asemenea ocazie și să dansați pe ritmuri scoțiene?

Ea zâmbi, fără să-i răspundă însă. El repetă întrebarea, surprins de tăcerea ei.

— Ah, spuse ea, v-am auzit, dar n-am știut ce să vă răspund pe loc. Vă așteptați ca eu să spun „da”, ca să-mi puteți disprețui apoi gusturile, însă mie îmi face plăcere să stric astfel de planuri și să-i lipsesc pe oameni de plăcerea unui dispreț premeditat. Așadar, m-am hotărât să vă spun că nu vreau să dansez pe muzică scoțiană și acum n-aveți decât să mă disprețuiți, dacă îndrăzniți.

— Nu îndrăznesc, într-adevăr.

Elizabeth, care se așteptase să-l jignească, se arătă uimită de galanteria lui. Era în firea ei un amestec de drăgălășenie și malițiozitate, care o făcea incapabilă de a-i aduce vreo ofensă cuiva. Iar Darcy nu mai fusese vrăjtit de o altă femeie niciodată, așa cum se întâmplase cu ea. Era convins că, dacă nu ar fi fost vorba despre inferioritatea rudelor ei, s-ar fi aflat oarecum în pericol.

Domnișoara Bingley surprinsese lucrul acesta sau bănuia îndeajuns pentru a fi geloasă, iar îngrijorarea ei legată de însănătoșirea dragii sale prietene Jane se lăsă dublată de dorința de a scăpa cât mai curând de Elizabeth.

În câteva rânduri, încercă să-i provoace disprețul lui Darcy în ceea ce o privea pe Elizabeth, vorbindu-i despre o presupusă căsătorie a lor și punând la cale fericirea lui într-o astfel de alianță.

— Sper, îi spuse ea a doua zi, în vreme ce se plimbau printre boschete, c-o să-i vorbiți soacrei dumneavoastră, după consumarea fericitului eveniment, despre avantajul de a fi mai reținută la vorbă. Și, dacă reușiți s-o convingeți, ar trebui să le vindecați și pe mezine de pasiunea lor pentru ofițeri. Iar dacă îmi e permis să ating un subiect atât de delicat, ar trebui să vă străduiți să controlați acel ceva, aflat la limita dintre orgoliu și impertinență, pe care-l posedă favorita dumneavoastră.

— Aveți și alte recomandări pentru fericirea mea familială?

— A, da! Va trebui să fiți de acord ca portretele unchiului și mătușii Philips să fie așezate în galeria de la Pemberley. Puneți-le lângă cel al renumitului dumneavoastră unchi, judecătorul. Împărtășesc aceeași profesiune, după cum știți, doar că sunt implicați în domenii diferite. Cât despre portretul lui Elizabeth, nu s-ar cuveni să încercați o asemenea aventură, căci nu știu ce pictor ar putea onora îndeajuns frumusețea ochilor ei.

— Într-adevăr, n-ar fi prea ușor să le surprinzi expresia. Însă culoarea, forma și finețea deosebită a pleoapelor ar putea fi reproduse.

În acel moment, se întâlnește cu doamna Hurst și cu Elizabeth, care veneau de pe o altă alee.

— Nu știam că intenționați să faceți o plimbare, spuse domnișoara Bingley, tulburată de posibilitatea ca discuția lor să fi fost auzită.

— Ne-ați tratat cu multă cruzime, răspunse doamna Hurst, plecând fără să ne spuneți o vorbă despre intenția dumneavoastră de a face o plimbare.

Apoi, luând brațul liber al domnului Darcy, o lăasă pe Elizabeth să meargă singură. Pe alee încăpeau numai trei persoane. Simțind grosolănia lor, domnul Darcy rosti de îndată:

— Această potecă nu e suficient de încăpătoare pentru noi toți. Ar fi mai bine să ne îndreptăm către aleea cealaltă, mai mare.

Elizabeth, care nu avea deloc intenția de a rămâne cu ei, răspunse râzând:

— Nu, nu, rămâneți unde sunteți. Formați un grup încântător și păreți avantajați de această combinație. Apariția unui al patrulea ar strica tot pitorescul. La revedere!

Și se îndepărtă în grabă, gândindu-se cu bucurie că, într-o zi sau două, avea să se întoarcă acasă. Jane se simțea mult mai bine și își exprimase dorința de a ieși din cameră, spre seară, pentru câteva ore.

CAPITOLUL XI

DUPĂ CINĂ, CÂND DOAMNELE SE RETRASERĂ, Elizabeth dădu fuga până sus, la sora ei, și, după ce o îmbrăcă bine, o însoți până în salon, unde cele două prietene ale ei o întâmpinară cu vădite semne de bucurie. Elizabeth nu le mai văzuse niciodată atât de amabile ca în ora petrecută împreună, înainte de sosirea domnilor. Aveau un apetit deosebit pentru conversație. Puteau descrie cu lux de amănunte un bal, știau să spună cu umor o anecdotă și să facă haz pe seama cunoștințelor.

De îndată ce sosită domnii, Jane nu mai prezentă interes. Ochii domnișoarei Bingley se întoarseră brusc spre Darcy și, înainte ca el să facă măcar câțiva pași, ea avea deja ceva să-i spună. Tânărul i se adresă direct domnișoarei Bennet, felicitând-o cu amabilitate. Domnul Hurst se înclină ușor în fața ei și-i spuse că era „tare bucuros”, dar un salut cu adevărat cordial veni din partea domnului Bingley. Era vesel și foarte atent cu ea. În prima jumătate de oră, nu făcu decât să întetească focul, de teamă ca ea să nu fie afectată de schimbarea încăperii. La insistențele lui, Jane se mută de cealaltă parte a șemineului, ca să se îndepărteze de ușă. Apoi el se așeză lângă ea și cu greu mai adresă vreo vorbă altcuiva. Elizabeth, care lucra în celălalt colț, privea cu multă încântare toate acestea.

După terminarea ceaiului, domnul Hurst încercă să-i aducă aminte cumnatei sale de masa de joc, dar în zadar. Deținea

informația că domnul Darcy nu avea de gând să joace cărți, iar domnului Hurst îi fu refuzată invitația pe care o adresase direct. Domnișoara Bingley îl asigură că nimeni nu intenționa să joace, iar tăcerea celor din jur părea să-i susțină afirmația. Cum nu găsea nimic de făcut, domnul Hurst se întinse pe o canapea și adormi. Darcy luă o carte în mână, iar domnișoara Bingley îl imită. Doamna Hurst, deși preocupată în special să se joace cu brățările și inelele ei, intervenea din când în când în discuția dintre fratele ei și domnișoara Bennet.

Domnișoara Bingley, interesată la fel de mult să urmărească progresul pe care domnul Darcy îl făcea în lectura cărții lui, ca și de propria ei carte, îi puna tot felul de întrebări și se uita la pagina la care ajunsese. Nu reuși totuși să-l atragă în nici o conversație, căci tânărul abia dacă îi răspundea la întrebări, după care își continua netulburat lectura. După o vreme, epuizată de încercarea de a se amuza cu propria-i carte, pe care o alesese numai fiindcă era al doilea volum al cărții citite de el, căscă prelung și zise:

— Cât de plăcut este să-ți petreci seara în felul acesta! Cred că nu există plăcere mai mare decât cititul! Un om se poate plictisi cu mult mai repede de orice altceva decât de o carte. Când mă voi așeza la casa mea, voi fi tare nefericită dacă n-o să am o bibliotecă foarte mare.

Nimeni nu răspunse. Ea căscă din nou, puse deoparte cartea și își aruncă ochii prin încăpere în căutarea unei alte distracții. Când îl auzi pe fratele său vorbindu-i domnișoarei Bennet despre un bal, se întoarse brusc spre el și spuse:

— Apropo, Charles, chiar intenționezi să dai un bal la Netherfield? Te-aș sfătui ca, înainte de a lua o astfel de hotărâre, să te consulți și cu cei prezenți aici. Cred că nu greșesc dacă afirm că se află printre noi câteva persoane pentru care un bal este mai degrabă o pedeapsă decât o plăcere.

— Dacă te referi la Darcy, exclamă fratele ei, n-are decât să se ducă la culcare înainte de a începe, dacă așa dorește, căci balul este un lucru deja stabilit. De îndată ce Nicholls va găti suficientă cremă de legume, am să trimit invitațiile.

— Mi-ar plăcea mult mai mult balurile, replică ea, dacă s-ar organiza altfel. Întotdeauna este însă ceva teribil de plicticos în orice astfel de reuniune. Consider că mult mai rațional ar fi dacă, în loc de dans, conversația ar fi pe primul loc.

— Probabil că ar fi mult mai rațional, draga mea Caroline, dar atunci nu prea ar mai semăna a bal.

Domnișoara Bingley nu răspunse și, curând după aceea, se ridică și se plimbă prin încăpere. Avea o siluetă elegantă și un mers frumos, însă Darcy, pentru care făcea toate astea, își continua cu indiferență lectura. Ajunsă în pragul disperării, hotărî să mai facă un efort și, întorcându-se spre Elizabeth, spuse:

— Domnișoară Eliza Bennet, îngăduiți-mi să insist să-mi urmați exemplul și să faceți câțiva pași prin cameră. Vă asigur că o să vă învioreze, după ce ați stat atâta vreme pe loc.

Deși surprinsă, Elizabeth acceptă imediat. Domnișoara Bingley avu succes și în privința scopului real al amabilității ei: domnul Darcy își ridică privirea. Era și el la fel de surprins ca și Elizabeth de atenția neobișnuită venită din partea tinerei, încât, fără să-și dea seama, închise cartea. Fu invitat să li se alătore, însă refuză, remarcând că nu-și putea imagina decât două motive pentru care ele ar alege să se plimbe dintr-o parte într-alta a încăperii, iar acceptul său de a le însoți ar fi fost o piedică în ambele cazuri. „Oare la ce s-a referit?” Domnișoara Bingley murea de curiozitate să afle și o întrebă pe Elizabeth dacă pricepuse ceva.

— N-am înțeles nimic, răspunse ea, însă cred că vrea să fie aspru cu noi, iar modul cel mai sigur de a-l dezamăgi este să nu-i adresăm nici o întrebare.

Cum domnișoara Bingley nu era capabilă să-l dezamăgească pe domnul Darcy în nici un fel, perseveră în intenția ei de a obține un răspuns legat de cele două motive.

— N-am nici cea mai mică obiecție la ideea de a vă oferi o explicație, răspunse el, de îndată ce i se îngădui să spună ceva. Cred că recurgeți la această metodă de a vă petrece seara fie pentru că intenționați să vă faceți confidențe și aveți multe secrete de împărtășit, fie pentru că sunteți conștiente de faptul că mersul vă pune în valoare siluetele. Dacă prima variantă este cea corectă,

atunci cu siguranță prezența mea v-ar stânjeni, iar, în cel de-al doilea caz, eu cred că v-aș putea admira mai bine de la locul meu, de lângă foc.

— Vai, e revoltător! spuse domnișoara Bingley. În viața mea n-am auzit ceva mai îngrozitor. Cum să-l pedepsim pentru asemenea vorbe?

— Nimic mai ușor, dacă aveți dispoziția necesară, îi răspuse Elizabeth. E foarte simplu să ne chinuim și să ne pedepsim unii pe alții. Tachinați-l, râdeți pe seama lui. La cât de intimi sunteți, trebuie să știți ce aveți de făcut.

— Pe cuvântul meu că *nu știu*. Vă asigur că intimitatea noastră nu m-a învățat încă *acest* lucru. Să tachinezi calmul și prezența de spirit ale unui astfel de om! Nu, nu, mă tem că ne-ar putea înfrânge cu ușurință. Cât despre răs, cred că am deveni de-a dreptul ridicole dacă am încerca să-l ironizăm fără vreun motiv. Domnul Darcy are tot dreptul să fie încântat.

— Nu se poate râde de domnul Darcy! exclamă Elizabeth. Acesta ar fi un avantaj neobișnuit și neobișnuit aș vrea să și rămână, căci *pentru mine* ar fi o mare pierdere dacă aș avea multe asemenea cunoștințe. Îmi place tare mult să râd.

— Domnișoara Bingley, spuse Darcy, a fost mult prea generoasă în cazul meu. Cei mai înțelepți și mai buni dintre oameni... sau nu, cele mai înțelepte și mai generoase fapte ale lor ar putea fi ridiculizate oricând de cineva al cărui principal scop în viață este ironia.

— Cu siguranță există astfel de oameni, răspuse Elizabeth, dar sper că eu nu mă număr printre *ei*. Nădăjduiesc să nu ridiculizez vreodată ceea ce e bun sau înțelept. Nebuniile și prostia, capriciile și inconsecvența mă amuză *cu adevărat*, recunosc, și le ironizez ori de câte ori am ocazia. Dar acestea, bănuiesc, sunt tocmai defectele care vă lipsesc.

— Poate că nimeni nu e lipsit de asemenea defecte. Însă m-am străduit toată viața să evit acele slăbiciuni care ar putea expune ridicolului o minte limpede.

— Cum ar fi orgoliul și mândria.

— Orgoliul este, într-adevăr, o slăbiciune. Însă mândria... unde e vorba de o minte cu adevărat superioară, mândria va fi întotdeauna moderată.

Elizabeth se întoarse pentru a-și ascunde zâmbetul.

— Cred că ați terminat cu observațiile la adresa caracterului domnului Darcy, spuse domnișoara Bingley. Mă rog, la ce rezultat ați ajuns?

— Sunt pe deplin convinsă că domnul Darcy nu are vreun defect. O recunoaște el însuși, fără menajamente.

— Nu, spuse Darcy, nu am avut asemenea pretenții. Am destule defecte, dar sper că nu țin de înțelepciune. Nu garantez pentru firea mea, care, în accepțiunea celor din jur, nu e deloc maleabilă. Nu pot uita prostiile și viciile altora atât de repede pe cât ar trebui, nici ofensele pe care mi le aduc. Nu mă las impresionat de orice atenție care mi se acordă. Firea mea ar putea fi considerată mai degrabă detestabilă. Bunele mele intenții, odată pierdute, sunt duse pe veci.

— Aceasta este, într-adevăr, o slăbiciune, spuse Elizabeth. Resentimentele puternice umbresc *întotdeauna* caracterul unui om. Însă v-ați ales foarte bine defectul, căci nu pot *râde* de el. În ceea ce mă privește, sunteți în siguranță.

— Există, cred, în constituția oricărui om, o anumită tendință spre rău, un defect natural, pe care nici cea mai rafinată formă de educație n-ar putea să-l îndrepte.

— Iar defectul *dumneavoastră* este înclinația de a-i disprețui pe toți.

— Și al dumneavoastră, replică el zâmbind, este de a-i înțelege pe ceilalți greșit, cu bună-știință.

— Îngăduiți-ne să cântăm ceva, interveni domnișoara Bingley, plictisită de o conversație în care nu era deloc implicată. Louisa, sper că n-ai să te superi dacă-l voi trezi pe domnul Hurst.

Sora ei nu avu nici un fel de obiecție, pianul fu deschis, iar Darcy, după câteva momente de reflecție, nu se arătă deloc dezamăgit de acest lucru. Începuse să simtă că era periculos să-i acorde lui Elizabeth prea multă atenție.

CAPITOLUL XII

POTRIVIT ÎNTELEGERII DINTRE CELE DOUĂ SURORI, în dimineața următoare, Elizabeth îi expedie o epistolă mamei sale, cu rugămintea de a le trimite trăsura în cursul aceleiași zile. Însă pe doamna Bennet, care plănuise ca fetele să rămână la Netherfield până marțea următoare, ceea ce ar fi însemnat, pentru Jane, o săptămână întreagă, n-o încântă deloc ideea de a le primi mai devreme. Răspunsul ei nu fu, așadar, favorabil — nu pentru Elizabeth cel puțin, care era tare nerăbdătoare să plece acasă. Doamna Bennet le trimise vorbă că nu le putea pune la dispoziție trăsura mai devreme de marți. Iar în *post-scriptum* scria că, dacă domnul Bingley și sora lui insistau ca ele să mai rămână, Elizabeth nu se putea dispensa fără probleme de prezența lor. Aceasta din urmă era, oricum, foarte hotărâtă să nu mai întârzie pe acolo și nici nu se aștepta să i se ceară lucrul acesta. Dimpotrivă, de teama ca șederea lor să nu fie considerată inutil de lungă, insistă ca Jane să-l roage pe domnul Bingley să le împrumute de urgență trăsura. Hotărâră să-i vorbească despre intenția lor de a părăsi Netherfield-ul în aceeași dimineață.

Decizia lor stârni multe semne de îngrijorare și se rostiră destule rugăminți pentru a o convinge pe Jane să-și amâne plecarea măcar până a doua zi, ceea ce se și întâmplă, de altfel. Domnișoara Bingley regretă apoi că propusese această amânare, căci gelozia și antipatia față de una dintre surori depășeau cu mult afecțiunea pe care i-o purta celelalte.

Stăpânul casei află plin de regrete că cele două surori intenționau să plece atât de curând și încercă, în repetate rânduri, s-o convingă pe domnișoara Bennet că pericolul nu trecuse și că nu era vindecată pe deplin. Însă Jane era de neclintit când știa că are dreptate.

Vestea se dovedi binevenită pentru domnul Darcy, căci Elizabeth stătuse suficient la Netherfield. Îl atrăgea mai mult decât și-ar fi dorit, iar domnișoara Bingley era nepoliticoasă cu ea și mult mai ironică decât de obicei cu el însuși. Hotărî că era mult mai

înțelept să nu-i scape *acum* vreun semn de admirație, nimic din ce-ar fi putut să-i trezească ei speranța de a-i influența în vreun fel fericirea. Era conștient că, dacă o asemenea idee s-ar fi ivit în mintea ei, purtarea lui din ultima zi trebuia să aibă forța necesară de a i-o confirma sau distruge. Fidel scopului pe care și-l propusese, abia dacă îi adresă câteva vorbe întreaga duminică și, cu toate că fură lăsați singuri preț de o jumătate de oră, tânărul nu se dezlipi de cartea pe care o citea și nici măcar nu își ridică privirea spre ea.

Duminică, după slujba de dimineață, avu loc despărțirea atât de așteptată de toți. Politețea pe care domnișoara Bingley o arăta față de Elizabeth, ca și afecțiunea pentru Jane, crescură dintr-odată, spre final. Când se despărțiră, după ce îi dădură asigurări celei din urmă că va fi întotdeauna așteptată cu plăcere la Longbourn sau Netherfield și după ce o îmbrățișară cu multă căldură, îi strânseră doar mâna celei dintâi. Elizabeth își luă rămas-bun de la toată lumea într-o stare de spirit excelentă.

Acasă, mama lor nu le întâmpină cu prea multă căldură. Surprinsă de întoarcerea lor, doamna Bennet le mustră pentru deranjul adus gazdelor și se arătă convinsă că Jane urma să răcească din nou. Tatăl lor însă, deși foarte laconic în exprimarea bucuriei, se dovedi tare încântat să le vadă, căci le simțise mult lipsa în sânul familiei. Conversațiile de seară, când se reuneau cu toții, nu mai fuseseră la fel de însuflețite și aproape că nu mai avuseseră vreun sens fără prezența lui Jane și a lui Elizabeth.

O găsiră pe Mary, ca de obicei, adâncită în studiul armoniilor muzicale și al naturii umane. Fură nevoite să admire câteva citate noi și să asculte noi observații de etică depășite. Catherine și Lydia aveau informații de o altă factură. De miercurea trecută se întâmplaseră și se spusese o mulțime de lucruri în cadrul regimentului: câțiva ofițeri cinaseră cu unchiul lor în ultima vreme, un soldat fusese biciuit și se zvonise că domnul colonel Forster era pe cale să se însoare.